

УДК 355.4(094.1)(477) “2018/2020”

DOI: 10.33099/2707-1383-2022-44-2-20-44

Ігор Євсєєв

науковий співробітник

науково-дослідного центру воєнної історії,

*Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського (Київ, Україна)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1450-1378>

Електронна пошта: evseev8@ukr.net

Володимир Горєлов

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник

науково-дослідного центру воєнної історії,

*Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського (Київ, Україна)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3958-6697>

Електронна пошта: voyen_ist@ukr.net

РОЗВИТОК ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ У 2018–2020 рр.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлюються історичні аспекти еволюції основних законодавчих та інших нормативних актів з проблематики забезпечення проведення операції Об'єднаних сил в державі у 2018–2020 рр. Проаналізовано розвиток правових засад у зазначений історичний період, які сприяли: запровадженню операції об'єднаних сил; створенню нової системи забезпечення національної безпеки і оборони, що ґрунтується на принципах та стандартах НАТО і ЄС; формуванню системи логістичного та медичного забезпечення Об'єднаних сил; поліпшенню соціального захисту учасників операції Об'єднаних сил, проведенню їх психологічної реабілітації, забезпеченню соціальної підтримки та реадaptaції, а також мотивації бойової діяльності військовослужбовців в операції Об'єднаних сил.

Ключові слова: *нормативно-правова база, правове регулювання, забезпечення національної безпеки і оборони, антитерористична операція, об'єднані сили, операція Об'єднаних сил, сили оборони, відсіч збройній агресії, логістичне забезпечення, медичне забезпечення, соціальний захист, матеріальне стимулювання.*

Постановка проблеми. Події на Сході України 2014 р. показали, що через об'єктивні і суб'єктивні фактори (чинники) в державі до цього часу не приділялось потрібної уваги розвитку законодавчого поля, що мало забезпечувати діяльність сил оборони. В результаті у правовому регулюванні зазначеної проблематики було виявлено низку суперечностей та прогалин.

На теперішній час протидія збройній агресії Російської Федерації здійснюється на оновленій нормативно-правовій базі, яка сприяє вирішенню завдань, направлених на створення в Україні ефективних законодавчих механізмів щодо захисту людини, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз (Антонов, В. О. 2015, с. 71).

Вагомим кроком у процесі адаптації наявних правових механізмів до існуючих викликів стало започаткування в державі наприкінці квітня 2018 р. операції Об'єднаних сил (далі — ООС) із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях. Дослідження історичних аспектів створення правових засад забезпечення проведення ООС представляє на сьогодні значний науковий інтерес для фахівців у галузях права та воєнної історії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теперішній час аналіз проблематики нормативно-правового

забезпечення проведення ООС залишається майже поза увагою вітчизняних дослідників. До наукових праць, які частково висвітлюють цю проблематику варто віднести дослідження В. Антонова (Антонов, В. О. 2015), Ю. Георгієвського (Георгієвський, Ю. В. 2018), М. Лабка (Лабко, М. М. & Фучко, А. Й. 2020), В. Мусіяки (Мусіяка, В. Л. 2019), В. Пашинського (Шульгін В. В. & Пашинський В. Й. 2019), С. Стецюка (Стецюк, С. П. 2018), А. Трофименка (Трофименко, А. В. 2018), В. Тютюнника (Тютюнник, В. П. & Горюченко, В. К. 2019; Тютюнник, В. П. 2018a; Тютюнник, В. П. 2018b), А. Фучка (Лабко, М. М. & Фучко, А. Й. 2020), В. Шульгіна (Шульгін В. & Пашинський В. 2019). Вивченню цієї тематики також присвячені колективні праці науковців Національного інституту стратегічних досліджень та Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (Аналітична доповідь. 2018; Дослідження проблем правового регулювання; 2018; (Сиротенко, А. М. (за заг. ред.). 2020; Руснак, І. С. (за заг. ред.). 2018). Втім, в опублікованих працях проблематика правового регулювання забезпечення проведення ООС не є предметом спеціального комплексного дослідження.

Метою статті є проведення історико-правового аналізу законодавчої бази з проблематики забезпечення

проведення ООС в Україні у 2018–2020 рр.

Виклад основного матеріалу.

Аналіз антитерористичної операції (далі — АТО) на Сході України у 2018 р. виявив, що вона давно не відповідала своєму призначенню, так як вже за чотири роки проведення набула риси чітко сформованого військово-оборонного характеру. У зв'язку із застосуванням противником в АТО військової техніки та важкого озброєння, масштабністю збройної боротьби (площа території бойових дій становить майже 40 тис. км) головна роль у цій операції була відведена Збройним Силам (далі — ЗС) України, хоча керівництво операцією де-юре покладалось на представника Служби безпеки України як керівного органу в системі боротьби з тероризмом. Окрім цього, неврегульованим залишався правовий статус фактично окупованих окремих районів Донецької та Луганської областей. Режим АТО не надавав державним органам влади відповідних механізмів для вирішення соціальних та економічних питань у зоні проведення зазначеної операції (Аналітична доповідь. 2018, с. 77; Трофименко, А. В. 2018, с. 254).

У зв'язку з необхідністю створення необхідних передумов для відновлення конституційного ладу над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях та запровадження ефективної системи захисту держави законодавцем

18 січня 2018 р. було ухвалено Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». Цей закон встановив новий організаційно-правовий режим протидії збройній агресії на Сході України — «заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, стримування і відсічі російської збройної агресії в Донецькій та Луганській областях» (далі — заходи із забезпечення національної безпеки і оборони). Він надав можливість змінити попередній формат АТО і порядок застосування ЗС України, інших військових формувань та правоохоронних органів держави у складі міжвідомчого угруповання об'єднаних сил і засобів. Загальне керівництво цим угрупованням покладається на Командувача об'єднаних сил, який здійснює свої повноваження через Об'єднаний оперативний штаб ЗС України (далі — ООШ) (Про особливості державної політики. 2018; Шульгін, В. В. & Пашинський, В. Й. 2019, с. 4)

Для імплементації положень згаданого законодавчого акту об'єднаним оперативним складом було розпочато роботу з планування операції Об'єднаних сил. Вже 16 березня 2018 р. Указом Президента України було призначено Командувача об'єднаних сил, а наприкінці квітня 2018 р. — завершено комплекс всіх заходів щодо планування і створення

міжвідомчого угруповання, а також затверджено Замисел застосування складових сил оборони (Об'єднані сили продовжують виборювати перемогу. 2018).

30 квітня 2018 р. Указом Президента України було уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони від 30 квітня 2018 р. «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях», у відповідності до якого Збройні Сили України виключались зі складу суб'єктів проведення широкомасштабної антитерористичної операції на сході України, що розпочалась 14 квітня 2014 р. Цього ж дня Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України видав свої накази щодо: початку з 14.00 30 квітня 2018 р. операції Об'єднаних сил із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей; затвердження положення про Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України, де, зокрема, регламентовано повноваження Командувача об'єднаних сил (Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року. 2018; Пояснювальна записка до проекту Закону України. 2018; 30 квітня 2018 року розпочалась операція Об'єднаних сил. 2018).

У відповідності до згаданих документів було також здійснено розмежування повноважень службових

осіб стосовно керівництва веденням ООС. Зокрема, керівництво операцією здійснюють: загальне — начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України; безпосереднє — Командувач об'єднаних сил з Об'єднаного командного пункту через командирів оперативного-тактичних угруповань військ «Схід» та «Північ».

Переформатування АТО на ООС призвело до зміни основних принципів застосування військ (сил), що, в першу чергу, вплинуло на необхідність трансформації засад функціонування системи управління Збройними Силами на Сході України. Перехід на оновлений формат операції надав можливість без зміни оперативної побудови військ (сил) запровадити оборонну операцію на напрямку ймовірного головного удару противника у випадку розв'язання широкомасштабної агресії з боку Російської Федерації проти України (далі — РФ) (Біла книга — 2018. Збройні Сили України. 2019, с. 43–44).

За своїм змістом ООС — це військова операція зі стабілізації ситуації на Донбасі та його соціального відродження. Проведення ООС передбачено в умовах правового режиму мирного часу з можливістю введення правового режиму воєнного стану (як це було в державі у листопаді–грудні 2018 р.) у разі розширення збройної агресії РФ (Операція Об'єднаних сил — це військова операція та соціальне відродження Донбасу. 2018).

Отже, вищезгадані законодавчі та інші нормативні акти створили нормативно-правове поле лише для запровадження проведення ООС. Перед державою постало завдання щодо подальшого нормативного врегулювання забезпечення виконання Об'єднаними силами завдань з відбиття агресії Росії проти України. Така нормотворча робота активно проводилась в державі на протязі 2018–2019 рр. під час оборонної реформи.

Так, 21 червня 2018 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про національну безпеку України», який створив правове поле для запровадження нової системи забезпечення національної безпеки, що ґрунтується на принципах та стандартах НАТО і ЄС у цій сфері. Принципово важливим в зазначеному законі є розмежування повноважень державних органів в системі забезпечення національної безпеки держави, а також організація взаємодії цих органів з громадськими організаціями, посадовими особами тощо, які опікуються захистом національних цінностей і інтересів. Окрім цього, у законі регламентуються права і відповідальність Командувача об'єднаних сил, його підпорядкованість та порядок призначення (звільнення) з посади (Про національну безпеку України. 2018).

На виконання положень вищезгаданого закону наказом Верховного Головнокомандувача Збройних Сил

України у 2018 р. було затверджено Доктрину застосування сил оборони держави (далі — Доктрина). У Доктрині зазначені форми і способи застосування ЗС України, а також їх характерні особливості, що виникли через агресію Росії проти України. Вона за своєю суттю та теоретичними викладами є прогресивним кроком на шляху еволюції воєнного мистецтва (Лабко, М. М. & Фучко, А. Й. 2020, с. 26).

Подальшим кроком у сфері забезпечення національної безпеки і оборони стало затвердження 30 січня 2019 р. Президентом України оновленого Положення про Генеральний штаб Збройних Сил. Зазначається, що цей орган військового управління ЗС України з урахуванням пропозицій Командувача об'єднаних сил здійснює планування, координацію та контроль за підготовкою складових сил оборони і, що важливо, організовує роботу стосовно збору, узагальнення, аналізу та розповсюдження досвіду їх застосування в ООС (Про Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України. 2019).

Зважаючи на необхідність прискорення набуття чинності положень Закону України «Про національну безпеку України» (Про національну безпеку України. 2018). стосовно повноважень Головнокомандувача, начальника Генерального штабу Збройних Сил України, командувачів видів та окремих родів військ (сил), Коман-

дувача об'єднаних сил та ООШ на початок 2020 р. Президентом України було внесено на розгляд Верховної Ради України відповідний законопроект, який було ухвалено законодавцем 4 березня 2020 р. Проведення таких законодавчих змін дозволило пришвидшити розмежування посад Головнокомандувача і начальника Генерального штабу Збройних Сил України, а також провести у ЗС України організаційні заходи, спрямовані на трансформацію органів військового управління (Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення». 2020).

Наступним важливим державним рішенням щодо забезпечення проведення ООС було унормування завдань, процедур та принципів застосування військовослужбовцями, з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами ЗС України зброї і бойової техніки під час виконання ними завдань з відсічі збройної агресії проти України, зокрема в ООС. Зазначене дозволило, в першу чергу, підвищити рівень безпеки військовослужбовців і цивільного населення в районі виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони (Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки. 2018).

Для ефективного вирішення завдань щодо постачання Об'єднаним силам необхідних засобів, послуг та ресурсів Кабінет Міністрів України у 2018 р. впорядкував забезпечення

складових сил оборони матеріальними засобами під час їх залучення до проведення ООС. Потреби у необхідних ресурсах для виконання спільних завдань визначає ООШ. Після цього вже у грудні 2018 р. іншою постановою Уряду було унормовано механізм логістичного забезпечення сил оборони під час виконання завдань з оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Відтепер ГШ ЗС України здійснює планування та загальне управління в системі логістичного забезпечення сил оборони (Про затвердження Порядку забезпечення Збройних Сил. 2018; Про затвердження Порядку логістичного забезпечення сил оборони. 2019).

Важливе місце в системі логістичного забезпечення сил оборони посідає оснащення їх матеріально-технічними засобами, в першу чергу озброєнням та військовою технікою (далі — ОВТ). Основні зусилля держави у виконанні цього завдання у 2018–2019 рр. були зосереджені на поліпшенні стану зразків ОВТ підрозділів ЗС, які мають найбільш критичний характер для проведення ООС на Сході України, забезпечення ЗС озброєнням, яке впливає на боєздатність бойових частин і підрозділів (Біла книга — 2018. Збройні Сили України. 2019, с. 51). З цією метою Урядом було удосконалено механізм забезпечення справності та технічної придатності військової техніки, визначено єдиний порядок її віднов-

лення для всіх державних замовників, які проводять роботи у цій сфері. В свою чергу в МО України у цей період було визначено загальну процедуру організації проведення заходів підконтрольної експлуатації ОВТ вітчизняного та іноземного виробництва (Про внесення змін до Порядку відновлення... 2018).

Одночасно із матеріально-технічним забезпеченням, в умовах проведення ООС, набуло розвитку нормативно-правове регулювання інших важливих складових системи логістичного забезпечення. Так, ще до початку проведення ООС завчасно рішенням Уряду дію відповідних норм продовольчого забезпечення військовослужбовців ЗС та інших військових формувань, передбачених в умовах проведення АТО, було поширено на період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, Зазначеній категорії військовослужбовців, з урахуванням специфіки виконання завдань, норми видачі продовольства збільшені на 20%. Крім цього, відповідно до наказу Міністерства оборони України у 2018 р. норму харчування № 1 (загальновійськова) за рахунок держави було поширено на начальників груп бойового управління командних пунктів та передових авіанавідників у складі цих груп об'єднаних сил (Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України. 2018).

Для поліпшення речового забезпечення та лазне-прального обслугову-

вання військовослужбовців, які беруть участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони в Донецькій та Луганській областях, у 2018–2019 рр. нормативно-правовими актами були змінені терміни носіння речового майна під час виконання завдань в ООС, введено нові предмети речового майна бойового та повсякденного призначення, а також розроблено новий мобільний лазне-пральний модуль для забезпечення військової ланки батальйон (дивізіон). Наприкінці 2018 р. дослідний зразок пройшов відомчі випробування, кодифікований та допущений до експлуатації у ЗС (Про допуск до експлуатації у Збройних Силах України... 2018).

Зміна формату АТО на ООС потребувала невідкладного нормативно-правового регулювання медичного забезпечення та реабілітації військовослужбовців, які беруть участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони в Донецькій та Луганській областях. Рішеннями Уряду, Міністерства охорони здоров'я України, МО України напередодні запровадження та під час проведення ООС були прийняті рішення про поширення норм медичного забезпечення, положень військово-лікарської експертизи, заходів із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців ЗС та інших складових сил оборони, передбачених в умовах проведення АТО, на період здійснен-

ня заходів із забезпечення національної безпеки і оборони (Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я України. 2018).

Кардинальним рішенням Уряду в 2018 р. у сфері медичного забезпечення стало затвердження Воєнно-медичної доктрини України, яка передбачає об'єднання спроможностей і зусиль медичних служб складових сил оборони та системи охорони здоров'я цивільного населення в рамках єдиного медичного простору (Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України. 2018). Прийняття Урядом Воєнно-медичної доктрини України дало поштовх для опрацювання низки нормативних документів щодо медичного забезпечення військ. Так, враховуючи досвід медичного забезпечення військ в АТО/ООС наказом Генерального штабу Збройних Сил України у 2019 р. було затверджено Настанову з медичного забезпечення Збройних Сил України на особливий період. Зазначена Настанова, насамперед, визначає завдання медичної служби, порядок організації медичного забезпечення в залежності від існуючих умов використання військ, планування та здійснення лікувальних заходів і медичного постачання (Жаховський, В. О., Лівінський, В. Г., Кудренко, М. В., Слабкий, Г. О., Мельник, І. П. & Ясінський, В. П. 2018, с. 31).

Зважаючи на значну кількість учасників бойових дій АТО/ООС, які

отримали (отримують) поранення, каліцтва, а також психологічні травми, внаслідок чого їх психіка зазнає відчутних змін, а також з метою відновлення здоров'я захисників України, проведення їх психологічної реабілітації та забезпечення соціальної підтримки та реадaptaції у 2018 р. в Україні було затверджено Державну цільову програму з фізичної, медичної, психологічної реабілітації і соціальної та професійної реадaptaції учасників АТО/ООС на період до 2023 р. Ця програма передбачає зміну принципів організації системи реабілітації та реадaptaції учасників, у тому числі (в разі потреби) із залученням членів їх сімей, і запровадження новітніх моделей організації та управління реабілітаційними і соціальними послугами та послугами з реадaptaції, застосування нових методик оцінювання якості результатів реабілітації та реадaptaції, розроблення та запровадження єдиної системи адміністрування потреб захисників України (Про затвердження Державної цільової програми... 2018).

Тим часом, продовжуючи у 2020 р. роботу щодо упорядкування лікування військовослужбовців у медичних закладах та підрозділах сил оборони Урядом було уточнено положення щодо надання медичної допомоги, лікування і медичної реабілітації пораненим військовослужбовцям усіх складових сектору безпеки і оборони України на базі військово-медичних

закладів сил оборони в особливий період, яке поширено також на МВС України та Національну поліцію. Відтепер, під час дії особливого періоду медична допомога військово-службовцям може надаватись у військово-медичних закладах інших військових формувань за територіальним принципом, а їхнє переведення до військово-медичних закладів інших військових формувань для подальшого надання медичної допомоги дозволяється після стабілізації загального стану (Про внесення змін до Порядку надання медичної допомоги... 2020).

У зв'язку із появою в Україні нової категорії громадян-учасників ООС — виникла потреба у визначенні особливостей їх правового статусу. Так, на виконання вимог положень статті 9 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» (Про особливості державної політики... 2018) низькою нормативно-правових актів Кабінету Міністрів (далі — КМ) України, центральних органів виконавчої влади було визначено: процедуру надання та позбавлення статусу учасника бойових дій особам, які беруть участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони; оновлений порядок роботи комісій з питань розгляду матеріалів про визнання їх учасниками бойових дій; перелік

документів, на підставі яких комісії приймають відповідні рішення; норми застосування таким особам пільги з оподаткування військовим збором. Зокрема, такі комісії у ЗС України в 2019 р. були утворені також в оперативних командуваннях «Північ», «Південь», «Схід» та «Захід» (Про затвердження Положення про комісії Міністерства оборони України... 2019).

Для забезпечення законних інтересів ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) захисників України та учасників бойових дій на території інших держав, а також осіб, незаконно утримуваних на тимчасово окупованій території України рішенням Голови держави у 2020 р. було утворено Консультативну раду у справах ветеранів війни, сімей загиблих (померлих) захисників України як консультативно-дорадчий орган при Президентові України. Одним із головних завдань зазначеного органу є системний аналіз ситуації щодо соціального захисту ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) захисників України та учасників бойових дій на території інших держав, а також осіб, незаконно утримуваних на тимчасово окупованій території України. За результатами такого аналізу здійснюється підготовка пропозицій Президентові України щодо можливих шляхів вирішення проблемних питань, у тому числі щодо забезпечення психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікуван-

ня зазначених категорій осіб, їх соціальної та професійної адаптації тощо (Про Консультативну раду у справах ветеранів війни... 2020).

Однією із складовою запровадження системи заохочень військовослужбовців, які беруть участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, стало вдосконалення існуючих механізмів матеріального стимулювання їх бойової діяльності в ООС. З початку проведення ООС в державі на підставі відповідних законодавчих актів було поступово підвищено винагороду за безпосередню участь військовослужбовців в заходах із забезпечення національної безпеки і оборони (далі — винагорода). Спочатку винагорода, передбачена для учасників АТО, була поширена і на учасників ООС. Потім, протягом 2019 р. вона двічі збільшувалася та на сьогодні становить (в грн): на першій лінії зіткнення — 17000, на другій — 6500, за безпосередню участь у бойових діях — 18000, при цьому у спецзаходах — 7000 (Про затвердження Змін до Інструкції про розміри і порядок виплати винагороди військовослужбовцям... 2019).

Протягом 2020 р. підзаконними нормативно-правовими актами Уряду та МО України було оновлено нормативне поле для підвищення рівня мотивації військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та поліцейських, які беруть участь в ООС. Для зазначеної категорії особового складу було встановле-

но винагороду за створення безпечних умов виконання бойових завдань та збереження життя і здоров'я. У ЗС України виплата вказаної винагороди здійснюється в таких розмірах на місяць (в грн): Командувач об'єднаних сил — 18 000; командир оперативно-тактичного угруповання військ — 15 000; командир бригади — 13 000; командир батальйону (дивізіону) — 10 000; командир роти — 9 000; командир взводу — 7 000; командир відділення — 6 000; інші посади — 5 000. Окрім цього, у складі грошового забезпечення військовослужбовців було встановлено нову виплату — винагороду особам, які обіймають посади, пов'язані з безпосереднім виконанням завдань із забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту (Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 2016 р. № 18... 2020).

У 2018–2020 рр. в державі було активно розпочато нормотворчу роботу щодо відновлення та запровадження нових національних бойових традицій Українського війська, зокрема продовжено практику присвоєння нових почесних найменувань військовим частинам і закладам, які відображають військово-історичні національні традиції. В першу чергу, почесні найменування були присвоєні військовим частинам, які беруть (брали) участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони в Донецькій та Луганській областях (АТО). Загалом, у зазначений

період до пам'ятних історичних дат було видано 38 Указів Президента України, почесні найменування присвоєні 57 військовим частинам (ЗС України — 38; ДССТУ — 2; Національна гвардія України — 11, Державна прикордонна служба України — 6).

Продовжуючи традиції вшанування пам'яті військовослужбовців ЗС України, які загинули за свободу, незалежність і територіальну цілісність України, наказом Міністерства оборони України у 2019 р. було унормовано порядок щоденного проведення заходів щодо вшанування пам'яті військовослужбовців ЗС України, які загинули під час відбиття збройної російської агресії та у миротворчих місіях (Питання вшанування пам'яті військовослужбовців Збройних Сил України... 2019).

У свою чергу законодавець з метою посилення поваги до осіб, які захищають незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, у 2019 р. визначив адміністративну відповідальність за незаконне носіння військової форми одягу та підроблення державних нагород, а також кримінальну відповідальність за осквернення могил, пам'ятників, споруджених в пам'ять захисників суверенітету та територіальної цілісності України (Про внесення змін до Кодексу України... 2019).

Для забезпечення підтримання належного рівня укомплектованості військових частин бойового складу,

збереження та нарощування кадрового потенціалу, удосконалення порядку комплектування та проходження служби навченим особовим складом в державі у 2018–2019 рр. було видано низку нормативно-правових актів, що посприяло створенню умов для гарантованого та якісного комплектування Збройних Сил персоналом, спроможним виконувати завдання за призначенням, і його ефективного використання. Спочатку на законодавчому рівні у 2018 р. учасникам АТО/ООС було збільшено граничний вік до 30 років для вступу до вищих військових навчальних закладів та надано право залишатись на військовій службі військовослужбовцям, які отримали травми, поранення чи інші ушкодження здоров'я під час участі в бойових діях. В якості заохочення було дозволено присвоювати учасникам АТО ООС військові звання на один ступінь вище незалежно від займаних посад і строку вислуги у військовому званні (Про внесення змін до деяких законів України... 2019).

З метою реалізації принципу рівних прав і можливостей жінок і чоловіків щодо розвитку військової кар'єри та призначення на вищі посади у 2020 р. в МО України було видано низку нормативно-правових актів, що значно розширило перелік посад осіб офіцерського складу, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками. Серед них спеціальності управління бойовими

діями та бойового застосування авіації, управління військовими частинами (підрозділами) ССО ЗС України, організації і ведення розвідки, організації морально-психологічного забезпечення військ (сил) тощо (Про затвердження змін до Переліку військово-облікових спеціальностей... 2020). Зазначене також дозволило розширити коло посад, на які призначатимуться військовослужбовці-жінки, що братимуть участь в заходах із забезпечення національної безпеки і оборони.

Не залишився поза увагою держави і розвиток військової кар'єри військовослужбовців сил оборони, які визнані військово-лікарськими комісіями непридатними (за станом здоров'я) до військової служби наслідками захворювань, поранень, набутих під час виконання обов'язків військової служби. У 2020 р. законодавець включив СБУ та ДПСУ до переліку військових формувань, у яких можуть проходити військову службу військовослужбовці зазначеної категорії. Така необхідність насамперед була зумовлена бойовим досвідом, морально-діловими якостями та їх мотивацією до військової служби, які присутні в таких осіб, незважаючи на їхній стан здоров'я. Вони можуть реалізувати себе на керівних військових посадах, дозволених за медичними показаннями (Про затвердження Змін до Переліку посад... 2020).

Одним із важливих рішень Уряду у 2020 р. стало вдосконалення струк-

тури військового резерву людських ресурсів у відповідності до якого було: здійснено уточнення поділу за призначенням оперативного, мобілізаційного, громадського резерву, а також черговість залучення резервістів першої та другої черги; впорядковано поняття територіального резерву в загальній структурі військового резерву людських ресурсів відповідно до вимог Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». Відтепер військовий резерв людських ресурсів поділяється за призначенням на: оперативний резерв (першої черги; другої черги: резерв нарощування і територіальний резерв); мобілізаційний людський резерв та громадський резерв (Про внесення зміни у додаток до постанови Кабінету Міністрів України... 2020).

Висновки. Таким чином, в державі у 2018–2020 рр. було створено правові засади, які дозволили запровадити операцію Об'єднаних сил як оборонно-деокупаційну військову операцію на власній території та вирішити коло завдань, пов'язаних з подальшим забезпеченням її проведення, шляхом унормування заходів з:

трансформації органів військового управління МО України та ЗС України та визначення (розмежування) повноважень їх керівників, зокрема Головнокомандувача та начальника Генерального штабу Збройних Сил України, Командувача об'єднаних сил;

застосування окремими військовослужбовцями та військовими частинами (підрозділами) ЗС України зброї і бойової техніки під час виконання ними завдань з відсічі збройної агресії проти України;

постачання складовим сил оборони матеріальних засобів під час їх залучення до проведення ООС, вдосконалення продовольчого (речового) забезпечення та лазнепрального обслуговування захисників України;

об'єднання спроможностей і зусиль медичних служб складових сил оборони та системи охорони здоров'я цивільного населення в рамках єдиного медичного простору;

соціального захисту, реабілітації та реадаптації, санаторно-курортного лікування учасників ООС, гідного вшанування пам'яті військовослужбовців ЗС України, які загинули за

свободу, незалежність і територіальну цілісність України;

матеріального стимулювання бойової діяльності військовослужбовців тощо.

Зазначене дало змогу угрупованню Об'єднаних сил впродовж 2018–2020 рр. утримати повний контроль над лінією зіткнення, не допустити загострення обстановки та мінімізувати втрати особового складу в районі проведення ООС.

Досвід проведення ООС підтверджує те, що чинне законодавство України, що регулює правові норми забезпечення проведення операції, в подальшому буде зазнавати певних трансформацій та потребуватиме подальшого удосконалення правових форм і механізмів вирішення завдань з відсічі ворожої агресії на сході України, а у перспективі відновлення територіальної цілісності нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

30 квітня 2018 року розпочалась операція Об'єднаних сил із відсічі та стримування збройної агресії Росії на Донбасі — Президент підписав Указ. (2018). URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2018/04/30/30-kvitnya-2018-roku-rozpochalas-operacziya-obednanih-sil-iz-vidsichita-strimuvannya-zbrojnoi-agresii-rosii-na-donbasi-prezident-pidpisav-ukaz/> [дата зверн.: 08.02.2022].

Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». (2018). Київ: НІСД, 688 с.

Антонов, В. О. (2015). Проблема формування нової нормативно-правової бази національної безпеки України на тлі нових викликів та загроз. Конституційне право та конституційний процес в Україні. *Часопис Київського університету права*. № 3, с. 70–73.

Біла книга — 2018. Збройні Сили України. (2019). Київ, 172 с.

Жаховський, В. О., Лівінський, В. Г., Кудренко, М. В., Слабкий, Г. О., Мельник, І. П. & Ясінський, В. П. (2018). Місце та роль Воєнно-медичної доктрини України у формуванні сучасної системи військової охорони здоров'я. *Україна. Здоров'я нації*. № 4/1 (53), с. 26–35.

Георгієвський, Ю. В. (2018). Діяльність суб'єктів господарювання у зоні проведення операції Об'єднаних сил: особливості правового регулювання. *Право та інноваційне суспільство*. № 1 (10), с. 7–12.

Дослідження проблем правового регулювання застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів у збройних конфліктах, їх залучення до антитерористичних та інших операцій в мирний час, з урахуванням стандартів НАТО і досвіду провідних країн світу. (2018). *Звіт про НДР шифр: «Конвенція» (робочі матеріали)*. Київ : ЦВСД НУОУ, 98 с.

Лабко, М. М. & Фучко, А. Й. (2020). Деякі аспекти розвитку форм і способів застосування Збройних Сил України для відсічі збройної агресії в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. № 1 (68), с. 26–34.

Мусіяка, В. Л. (2019). Деякі аспекти державно-правових рішень щодо окупованих районів Донбасу. *Національна безпека і оборона*. № 1–2 (177–178), с. 168–172.

Об'єднані сили продовжують виборювати перемогу. (2018). URL: <http://www.golos.com.ua/article/316607> [дата зверн.: 08.02.2022].

«Операція Об'єднаних сил — це військова операція та соціальне відродження Донбасу», — генерал-лейтенант Сергій Наєв. (2018). URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2018/05/02/operacziya-obednanih-sil-cze-vijskova-operacziya-ta-soczialne-vidrozhennya-donbasu-general-lejtenant-sergij-naev/> [дата зверн.: 08.02.2022].

Питання вшанування пам'яті військовослужбовців Збройних Сил України, які загинули за свободу, незалежність і територіальну цілісність України та під час проведення міжнародних операцій з підтримання миру та безпеки: наказ Міністерства оборони України від 04.03.2019 р. № 86. (2019). *Офіційний вісник України*. № 34. Ст. 1228.

Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування Збройними Силами України та Державною спеціальною службою транспорту бойової техніки, зброї та спеціальних засобів в особливий період». (2018). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH7XH00A.html [дата зверн.: 08.02.2022].

Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2018 р. № 331. (2018). *Офіційний вісник України*. № 39. Ст. 1372.

Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення окремих питань проходження громадянами військової служби : Закон України від 05.04.2018 р. № 2397-VIII. (2018). *Відомості Верховної Ради України*. № 27. Ст. 221.

Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконні дії стосовно державних нагород, незаконне носіння військової форми одягу, наругу над місцем поховання

захисника суверенітету та територіальної цілісності України та деяких інших осіб : Закон України від 06.06.2019 р. № 2747-VIII. (2019). *Відомості Верховної Ради України*. № 29. Ст. 118.

Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я України від 07.07.2018 р. № 49/180: наказ Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я України від 14.09.2018 р. № 469/1679. (2018). *Офіційний вісник України*. № 84. Ст. 2787.

Про затвердження Змін до Переліку посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями, які визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби : наказ Міністерства оборони України від 28.07.2020 р. № 256. (2020). *Офіційний вісник України*. № 67. Ст. 2171.

Про внесення змін до Порядку відновлення, ремонту, модернізації, збільшення устатовленого ресурсу та продовження строку служби (зберігання) озброєння, військової і спеціальної техніки, за якими не здійснюється авторський нагляд, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2018 р. № 591. (2018). *Офіційний вісник України*. № 62. — Ст. 2140.

Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про національну безпеку України» щодо набрання чинності положеннями стосовно Головнокомандувача Збройних Сил України, Генерального штабу Збройних Сил України, видів і окремих родів військ (сил): Закон України від 04.03.2020 р. № 522-IX. (2020). *Офіційний вісник України*. № 24. Ст. 918.

Про внесення змін до Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 903. (2020). *Офіційний вісник України*. № 81. Ст. 2620.

Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 2016 р. № 18 : постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 р. № 741. (2020). *Офіційний вісник України*. № 69. Ст. 2218.

Про внесення зміни у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 р. № 607 : постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2020 р. № 495. (2020). *Офіційний вісник України*. № 51. Ст. 1595.

Про допуск до експлуатації у Збройних Силах України мобільного лазне-прального модуля МЛПМ: наказ Міністерства оборони України від 07.12.2018 р. № 617. (2018).

Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України: постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 р. № 910. (2018). *Офіційний вісник України*. № 88. Ст. 2930.

Про затвердження Державної цільової програми з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадптації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації

в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року: постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2018 р. № 1021. (2018). *Офіційний вісник України*. № 98. Ст. 3239.

Про затвердження Змін до Інструкції про розміри і порядок виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту за безпосередню участь у воєнних конфліктах, в заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації чи в антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду : наказ Міністерства оборони України від 07.05.2019 р. № 215. (2019). *Офіційний вісник України*. № 44. Ст. 1545.

Про затвердження змін до Переліку військово-облікових спеціальностей осіб офіцерського складу, Переліку військових посад осіб офіцерського складу, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками, Переліку військово-облікових спеціальностей, за якими може бути присвоєно первинне військове звання молодшого лейтенанта запасу : наказ Міністерства оборони України від 05.02.2020 р. № 26. (2020). *Офіційний вісник України*. № 18. Ст. 717.

Про затвердження Положення про комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та Інструкції про порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків «Ветеран війни — учасник бойових дій» та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості: наказ Міністерства оборони України від 30.09.2019 р. № 511. (2019). *Офіційний вісник України*. № 98. Ст. 3292.

Про затвердження Порядку забезпечення Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, розвідувальних органів, військової прокуратури, Державної служби з надзвичайних ситуацій, працівників закладів охорони здоров'я необхідними засобами та ресурсами під час їх залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях: постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2018 р. № 772. (2018). *Офіційний вісник України*. № 78. Ст. 2595.

Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України: постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 р. № 828. (2018). *Офіційний вісник України*. № 82. Ст. 2724.

Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. (2018). *Відомості Верховної Ради України*. № 31. Ст. 241.

Про затвердження Порядку логістичного забезпечення сил оборони під час виконання завдань з оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 р. № 1208. (2019). *Офіційний вісник України*. № 12. Ст. 401.

Про Консультативну раду у справах ветеранів війни, сімей загиблих (померлих) захисників України: Указ Президента України від 02.06.2020 р. № 209/2020. (2020). *Офіційний вісник Президента України*. № 13. Ст. 697.

Про Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України: Указ Президента України від 30.01.2019 р. № 23/2019. (2019). *Офіційний вісник Президента України*. № 2. Ст. 22.

Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 р. № 2268-VIII. (2018). *Відомості Верховної Ради України*. № 10. Ст. 54.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях»: Указ Президента України від 30.04.2018 р. № 116/2018. (2018). *Офіційний вісник Президента України*. № 10. Ст. 174.

Руснак, І. С. (за заг. ред.). (2018). *Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія*. Колектив авторів. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 230 с.

Сиротенко, А. М. (за заг. ред.). (2020). *Оборонна реформа: системний підхід до оборонного менеджменту: монографія*. Колектив авторів. К.: НУОУ ім. Івана Черняховського, 274 с.

Стецюк, С. П. (2018). Організація правової роботи у Збройних Силах України в умовах проведення операції об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей. *Військова освіта і наука: сьогодні та майбутнє : тези доповіді XIV Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, Україна, 22 листопада 2018 р. Київ: ВІКНУ, с. 334–335.

Трофименко, А. В. (2018). Операція Об'єднаних сил в Україні: політико-правові засади проведення. *Вісник Маріупольського державного університету : збірник наукових праць*. Вип. 21, с. 253–259.

Тютюнник, В. П. (2018a). Виклик часу: перехід від оборони до забезпечення воєнної безпеки України. *Наука і оборона*. № 3, с. 10–15.

Тютюнник, В. П. (2018b). Закон про реінтеграцію: перша спроба вирішення правових проблем оборони держави на Донбасі. *Виклики і ризики. Безпековий огляд Центру дослідження армії, конверсії та роззброєння*. № 1 (88), с. 12–22.

Тютюнник, В. П. & Горovenko, В. К. (2019). Рекомендації щодо першочергових кроків Президента України у сфері оборонної реформи та розвитку Збройних Сил України. URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-A3.pdf> [дата зверн.: 08.02.2022].

Шульгін В. В. & Пашинський В. Й. (2019). Особливості реалізації «деокупаційного законодавства» України в умовах проведення операції Об'єднаних сил. *Social development & Security*. Vol. 9, №. 4, с. 3–20.

REFERENCES

30 kvitnia 2018 roku rozpochalas operatsiia Obiednanykh syl iz vidsichi ta strymuvannia zbroinoi ahresii Rosii na Donbasi — Prezydent pidpysav Ukaz [On April 30, 2018, the Joint

Forces operation to repel and deter Russia's armed aggression in Donbas began — the President signed a decree]. (2018). URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2018/04/30/30-kvitnya-2018-roku-rozpochalas-operacziya-obednanih-sil-iz-vidsichi-ta-strimuvannya-zbrojnoi-agresii-rosii-na-donbasi-prezident-pidpisav-ukaz/> [Accessed: 08.02.2022]. [in Ukrainian].

Analitichna dopovid do Shchorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy “Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovishche Ukrainy v 2018 rotsi» [Analytical Report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine “On the Internal and External Situation of Ukraine in 2018”]. (2018). Kyiv: NISD, 688 s. [in Ukrainian].

Antonov, V. O. (2015). Problema formuvannia novoi normatyvno-pravovoi bazy natsionalnoi bezpeky Ukrainy na tli novykh vyklykiv ta zahroz. Konstytutsiine pravo ta konstytutsiinyi protses v Ukraini [The problem of forming a new regulatory framework for national security of Ukraine against the background of new challenges and threats. Constitutional law and the constitutional process in Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 3, s. 70–73. [in Ukrainian].

Bila knyha — 2018. Zbroini Syly Ukrainy. [The White book — 2018. Armed Forces of Ukraine]. (2019). Kyiv, 172 s. [in Ukrainian].

Zhakhovskiy, V. O., Livinskyi, V. H., Kudrenko, M. V., Slabkyi, H. O., Melnyk, I. P. & Yasinskyi, V. P. (2018). Mistse ta rol Voiенно-medychnoi doktryny Ukrainy u formuvanni suchasnoi systemy viiskovoi okhorony zdorovia [The place and role of the Military Medical Doctrine of Ukraine in the formation of a modern military health care system]. *Ukraina. Zdorovia natsii*. № 4/1 (53), s. 26–35. [in Ukrainian].

Heorhiievskiy, Yu. V. (2018). Diialnist subiektiv hospodariuvannia u zoni provedennia operatsii Obiednanykh syl: osoblyvosti pravovoho rehuliuвання [Activities of economic entities in the area of the joint forces operation: features of legal regulation]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*. № 1(10), s. 7–12. [in Ukrainian].

Doslidzhennia problem pravovoho rehuliuвання zastosuvannia Zbroinykh Syl Ukrainy, inshykh viiskovykh formuvan, pravookhoronnykh orhaniv u zbroinykh konfliktakh, yikh zaluchennia do antyterrorystychnykh ta inshykh operatsii v myrnyi chas, z urakhuvanniam standartiv NATO i dosvidu providnykh krain svitu [Research of problems of legal regulation of the use of the Armed Forces of Ukraine, other military formations, law enforcement agencies in armed conflicts, their involvement in anti-terrorist and other peacetime operations, taking into account NATO standards and the experience of leading countries]. (2018). *Zvit pro NDR shyfr: “Konventsiiia” (robochi materialy)*. Kyiv : TsVSD NUOU, 98 s. [in Ukrainian].

Labko, M. M. & Fuchko, A. Y. (2020). Deiaki aspekty rozvytku form i sposobiv zastosuvannia Zbroinykh Syl Ukrainy dlia vidsichi zbroinoi ahresii v suchasnykh umovakh [Some aspects of the development of forms and methods of using the Armed Forces of Ukraine to repel armed aggression in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*. № 1 (68), s. 26–34. [in Ukrainian].

Musiaka, V. L. (2019). Deiaki aspekty derzhavno-pravovykh rishen shchodo okupovanykh raioniv Donbasu [Some aspects of state and legal decisions regarding the occupied areas of Donbass]. *Natsionalna bezpeka i oborona*. № 1–2 (177–178), s. 168–172. [in Ukrainian].

Obiednani syly prodovzhuiut vyboriuvaty peremohu [The combined forces continue to fight for victory]. (2018). URL: <http://www.golos.com.ua/article/316607> [Accessed: 08.02.2022]. [in Ukrainian].

“Operatsiia Obiednanykh syl — tse viiskova operatsiia ta sotsialne vidrozhennia Donbasu”, — heneral-leitenant Serhii Naiev [“Operation Joint Forces is a military operation and social revival of Donbass”, — lieutenant general Serhiy Nayev]. (2018). URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2018/05/02/operacziya-obednanih-sil-cze-vijskova-operacziya-ta-soczialne-vidrozhennia-donbasu-general-lejtenant-sergij-naev/> [Accessed: 08.02.2022]. [in Ukrainian].

Pytannia vshanuvannia pamiati viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy, yaki zahynuly za svobodu, nezalezhnist i terytorialnu tsilisnist Ukrainy ta pid chas provedennia mizhnarodnykh operatsii z pidtrymannia myru ta bezpeky [Issues of honoring the memory of servicemen of the Armed Forces of Ukraine who died for the freedom, independence and territorial integrity of Ukraine and during international peacekeeping and security operations]: nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 04.03.2019 r. № 86. (2019). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. № 34. St. 1228. [in Ukrainian].

Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zastosuvannia Zbroinomy Sylamy Ukrainy ta Derzhavnoiu spetsialnoiu sluzhboiu transportu boiovoi tekhniky, zbroi ta spetsialnykh zasobiv v osoblyvyi period” [Explanatory note to the draft Law of Ukraine “On Amendments to Certain Laws of Ukraine on the Use by the Armed Forces of Ukraine and the State Special Service for Transport of Military Equipment, Weapons and Special Means in a Special Period”]. (2018). URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH7XH00A.html [Accessed: 08.02.2022]. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do deiakykh aktiv Kabinetu Ministriv Ukrainy [On amendments to some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.04.2018 r. № 331. (2018). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. № 39. St. 1372. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo udoskonalennia okremykh pytan prokhodzhennia hromadianamy viiskovoi sluzhby [About modification of some laws of Ukraine concerning improvement of separate questions of passing by citizens of military service]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2018 r. № 2397-VIII. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 27. St. 221. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia ta Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za nezakonni dii stosovno derzhavnykh nahorod, nezakonne nosinnia viiskovoi formy odiahu, naruhu nad mistsem pokhovannia zakhysnyka suverenitetu ta terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy ta deiakykh inshykh osib [On Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the Criminal Code of Ukraine on Liability for

Illegal Actions Concerning State Awards, Illegal Wearing Military Uniforms, Insult to the Burial Place of the Defender of Sovereignty and Territorial Integrity of Ukraine and Certain Other Persons]: *Zakon Ukrainy vid 06.06.2019 r. № 2747-VIII. (2019). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 29. St. 118. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva oborony Ukrainy, Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 07.07.2018 r. № 49/180 [On amendments to the order of the Ministry of Defense of Ukraine, the Ministry of Health of Ukraine dated 07.07.2018 № 49/180]: *nakaz Ministerstva oborony Ukrainy, Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 14.09.2018 r. № 469/1679. (2018). Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. № 84. St. 2787. [in Ukrainian].*

Pro zatverdzhennia Zmin do Pereliku posad, shcho mozhut buty zamishcheni viiskovosluzhbovtsiamy, yaki vyznani viiskovo-likarskymy komisiiamy neprydatnymy do viiskovoi sluzhby [About the statement of Changes to the List of positions which can be replaced by the military personnel who are recognized by military medical commissions as unfit for military service]: *nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 28.07.2020 r. № 256. (2020). Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. № 67. St. 2171. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zmin do Poriadku vidnovlennia, remontu, modernizatsii, zbilshennia ustanovlenoho resursu ta prodovzhennia stroku sluzhby (zberihannia) ozbroiennia, viiskovoi i spetsialnoi tekhniki, za yakymy ne zdiisniuietsia avtorskyi nahliad, ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy [On Amendments to the Procedure for Restoration, Repair, Modernization, Increase of the Established Resource and Extension of Service (Storage) of Weapons, Military and Special Equipment Without Author's Supervision, and Recognition of Certain Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine as Repealed]: *postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.07.2018 r. № 591. (2018). Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. № 62. St. 2140. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zmin do rozdil VI "Prykintsevi ta perekhidni polozhennia" Zakonu Ukrainy "Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy" shchodo nabrannia chynnosti polozhenniamy stosovno Holovnokomanduvacha Zbroinykh Syl Ukrainy, Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy, vydiv i okremykh rodiv viisk (syl) [On Amendments to Section VI "Final and Transitional Provisions" of the Law of Ukraine "On National Security of Ukraine" on Entry into Force of Provisions Concerning the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine, General Staff of the Armed Forces of Ukraine, Types and Types of Troops (Forces)]: *Zakon Ukrainy vid 04.03.2020 r. № 522-IX. (2020). Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. (2020). № 24. St. 918. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zmin do Poriadku nadannia medychnoi dopomohy u viiskovo-medychnykh zakladakh i vzaiemorozrakhunkiv za nei mizh viiskovymy formuvanniamy [About modification of the Order of rendering of medical aid in military medical institutions and mutual settlements for it between military formations]: *postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.09.2020 r. № 903. (2020). Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. № 81. St. 2620. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zminy do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 sichnia 2016 r. № 18 [On Amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 20, 2016

№ 18]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.07.2020 r. № 741. (2020). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 69. St. 2218. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zminy u dodatok do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 lystopada 2014 r. № 607 [On amendments to the appendix to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 12, 2014 № 607]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.06.2020 r. № 495. (2020). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 51. St. 1595. [in Ukrainian].

Pro dopusk do ekspluatatsii u Zbroinykh Sylakh Ukrainy mobilnoho lazne-pralnoho modulia MLPM [On admission to operation of the MLPM mobile bath and laundry module in the Armed Forces of Ukraine]: nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 07.12.2018 r. № 617. (2018). [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Voienno-medychnoi doktryny Ukrainy [On approval of the Military Medical Doctrine of Ukraine]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.10.2018 r. № 910. (2018). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 88. St. 2930. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy z medychnoi, fizychnoi rehabilitatsii ta psykhosotsialnoi readaptatsii postrazhdalych uchasnykiv Revoliutsii Hidnosti, uchasnykiv antyterrorystychnoi operatsii ta osib, yaki braly uchast u zdiisnenni zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh, zabezpechenni yikh zdiisnennia, na period do 2023 roku [On approval of the State Targeted Program for Medical, Physical Rehabilitation and Psychosocial Rehabilitation of Victims of the Revolution of Dignity, participants of the anti-terrorist operation and persons who took part in measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression in Donetsk and Luhansk regions ensuring their implementation for the period up to 2023]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.12.2018 r. № 1021. (2018). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 98. St. 3239. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Zmin do Instruksii pro rozmiry i poriadok vyplaty vynaehorody viiskovosluzhbovtciam Zbroinykh Syl Ukrainy ta Derzhavnoi spetsialnoi sluzhby transportu za bezposeredniu uchast u voiennykh konfliktakh, v zakhodakh iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii chy v antyterrorystychnii operatsii, inshykh zakhodakh v umovakh osoblyvoho periodu [On approval of Amendments to the Instruction on the amount and procedure for payment of remuneration to servicemen of the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service for direct participation in military conflicts, measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation or anti-terrorist operation in the conditions of the special period]: nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 07.05.2019 r. № 215. (2019). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 44. St. 1545. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia zmin do Pereliku viiskovo-oblikovykh spetsialnostei osib ofiterskoho skladu, Pereliku viiskovykh posad osib ofiterskoho skladu, yaki mozhut buty zamishcheni viiskovosluzhbovtsiamy-zhinkamy, Pereliku viiskovo-oblikovykh spetsialnostei, za yakymy mozhe buty prysvoieno pervynne viiskove zвання molodshoho leitenanta zapasu [About the statement

of changes to the List of military accounting specialties of officers, the List of military positions of officers who can be replaced by female servicemen, the List of military accounting specialties on which the initial military rank of the junior lieutenant of a reserve can be appropriated]: nakaz Ministerstva obrony Ukrainy vid 05.02.2020 r. № 26. (2020). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 18. St. 717. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro komisii Ministerstva obrony Ukrainy z pytan rozghliadu materialiv pro vyznannia uchasykamy boiovykh dii ta Instruksii pro poriadok vydachi v Ministerstvi obrony Ukrainy posvidchen uchasyka boiovykh dii, nahrudnykh znakiv “Veteran viiny — uchasyk boiovykh dii” ta lystiv taloniv na pravo oderzhannia proiznykh kvytiv z 50-vidstokovoiu znyzhkoiu yikh vartosti [On approval of the Regulations on the commissions of the Ministry of Defense of Ukraine on consideration of materials on recognition of participants in hostilities and the Instruction on the procedure for issuing certificates of participation in hostilities, badges “War veteran — combatant” and letters of coupons for the right to 50 percent discount on their value]: nakaz Ministerstva obrony Ukrainy vid 30.09.2019 r. № 511. (2019). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 98. St. 3292. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Poriadku zabezpechennia Zbroinykh Syl, inshykh utvorenykh vidpovidno do zakoniv viiskovykh formuvan, pravookhoronnykh orhaniv spetsialnoho pryznachennia, Ministerstva vnutrishnikh sprav, Natsionalnoi politsii, rozvidualnykh orhaniv, viiskovoi prokuratury, Derzhavnoi sluzhby z nadzvychainykh sytuatsii, pratsivnykiv zakladiv okhorony zdorovia neobkhdnymy zasobamy ta resursamy pid chas yikh zaluchennia do zdiisnennia zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i obrony, vidsichi i strymuvannia zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh [On approval of the Procedure for providing the Armed Forces and others formed in accordance with the laws of military formations, special law enforcement agencies, the Ministry of Internal Affairs, the National Police, intelligence agencies, the military prosecutor’s office, the State Emergency Service, health care workers with necessary means and resources time of their involvement in the implementation of measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation in Donetsk and Luhansk regions]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.09.2018 r. № 772. (2018). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 78. St. 2595. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Poriadku zastosuvannia zbroi i boiovoi tekhniky ziednanniamy, viiskovymy chastynamy i pidrozdilamy Zbroinykh Syl pid chas vykonannia nymy zavdan shchodo vidsichi zbroinoi ahresii proty Ukrainy [On Approval of the Procedure for the Use of Weapons and Military Equipment by Units, Military Units and Units of the Armed Forces in the Performance of Their Tasks in Repelling Armed Aggression against Ukraine]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.10.2018 r. № 828. (2018). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 82. St. 2724. [in Ukrainian].

Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 31. St. 241. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Poriadku lohistychnoho zabezpechennia syl oborony pid chas vykonannia zavdan z oborony derzhavy, zakhystu yii suverenitetu, terytorialnoi tsilisnosti ta nedotorkannosti [About the statement of the Order of logistical support of forces of defense during performance of tasks on defense of the state, protection of its sovereignty, territorial integrity and inviolability]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.12.2018 r. № 1208. (2019). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 12. St. 401. [in Ukrainian].

Pro Konsultatyvnu radu u spravakh veteraniv viiny, simej zahyblykh (pomerlykh) zakhysnykiv Ukrainy [About the Advisory Council on War Veterans, Families of Killed (Deceased) Defenders of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 02.06.2020 r. № 209/2020. (2020). *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 13. St. 697. [in Ukrainian].

Pro Polozhennia pro Heneralnyi shtab Zbroinykh Syl Ukrainy [On the Regulations on the General Staff of the Armed Forces of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.01.2019 r. № 23/2019. (2019). *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 2. St. 22. [in Ukrainian].

Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh [On the peculiarities of state policy to ensure the state sovereignty of Ukraine in the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk regions]: Zakon Ukrainy vid 18.01.2018 r. № 2268-VIII. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 10. St. 54. [in Ukrainian].

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 kvitnia 2018 roku “Pro shyrokomasshtabnu antyterorystychnu operatsiiu v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh” [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine from april 30, 2018 “On a large-scale anti-terrorist operation in Donetsk and Luhansk regions”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.04.2018 r. № 116/2018. (2018). *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 10. St. 174. [in Ukrainian].

Rusnak, I. S. (za zah. red.). (2018). *Sektor bezpeky i oborony Ukrainy: stratehichne kerivnytstvo ta viiskove upravlinnia: monohrafiia* [Security and Defense Sector of Ukraine: Strategic Leadership and Military Management: monograph]. Kolektyv avtoriv. K.: TsZ MO ta HSh ZS Ukrainy, 230 s. [in Ukrainian].

Syrotenko, A. M. (za zah. red.). (2020). *Oboronna reforma: systemnyi pidkhid do oboronnoho menedzhmentu: monohrafiia* [Defense reform: systematic approach to defense management: monograph]. Kolektyv avtoriv. K.: NUOU im. Ivana Cherniakhovskoho, 274 s. [in Ukrainian].

Stetsiuk, S. P. (2018). Orhanizatsiia pravovoi roboty u Zbroinykh Sylakh Ukrainy v umovakh provedennia operatsii obiednanykh syl na terytorii Donetskoï ta Luhanskoï oblasti [Organization of legal work in the Armed Forces of Ukraine in the conditions of the joint forces operation in Donetsk and Luhansk regions]. *Viiskova osvita i nauka: sohodennia ta maibutnie : tezy dopovidi XIV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kyiv, Ukraina, 22 lystopada 2018 r. Kyiv: VIKNU, s. 334–335. [in Ukrainian].

Trofymenko, A. V. (2018). Operatsiia Obiednanykh syl v Ukraini: polityko-pravovi zasady provedennia. [Joint Forces Operation in Ukraine: Political and Legal Framework]. *Visnyk*

Mariupolskoho derzhavnoho universytetu : zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 21, s. 253–259. [in Ukrainian].

Tiutiunnyk, V. P. (2018a). Vyklyk chasu: perekhid vid oborony do zabezpechennia voiennoi bezpeky Ukrainy [The challenge of time: the transition from defense to ensuring the military security of Ukraine]. *Nauka i oborona.* № 3, s. 10–15. [in Ukrainian].

Tiutiunnyk, V. P. (2018b). Zakon pro reintehratsiiu: persha sprobа vyrishennia pravovykh problem oborony derzhavy na Donbasi [The law on reintegration: the first attempt to solve legal problems of state defense in Donbass]. *Vyklyky i ryzyky. Bezpekovi ohliad Tsentru doslidzhennia armii, konversii ta rozzbroiennia.* № 1 (88), s. 12–22. [in Ukrainian].

Tiutiunnyk, V. P. & Horovenko, V. K. (2019). Rekomendatsii shchodo pershocherhovykh krokiv Prezydenta Ukrainy u sferi oboronnoi reformy ta rozvytku Zbroinykh Syl Ukrainy [Recommendations on the priority steps of the President of Ukraine in the field of defense reform and development of the Armed Forces of Ukraine]. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-A3.pdf> [Accessed: 08.02.2022]. [in Ukrainian].

Shulhin V. V. & Pashynskiy V. Y. (2019). Osoblyvosti realizatsii “deokupatsiinoho zakonodavstva” Ukrainy v umovakh provedennia operatsii obiednanykh syl [Peculiarities of the implementation of the «deoccupation legislation» of Ukraine in the conditions of the joint forces operation]. *Social development & Security.* Vol. 9, №. 4, s. 3–20. [in Ukrainian].

Ihor Yevsieiev

*Researcher of Research Centre of Military History,
the National Defence University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskyi*

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1450-1378>

Volodymyr Horielov

PhD, Senior Research Fellow

*of the Research Centre of Military History,
the National Defence University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskyi*

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3958-6697>

DEVELOPMENT OF THE LEGAL PRINCIPLES FOR ENFORCEMENT JOINT FORCES OPERATIONS IN 2018–2020: HISTORICAL ASPECT

Changes in the format of the use of defense forces in 2018 in the armed conflict in eastern Ukraine were preceded by serious work of the legislative and executive branches of government to update the legal framework for the introduction and further operation of the Joint Forces (JFO).

Initially, in the period from January 18 to April 30, 2018, a new organizational and legal regime for combating armed aggression in eastern Ukraine was adopted at the legislative level — «measures to ensure national security and defense, deter and repel Russian armed aggression in Donetsk and Luhansk regions» issued a Decree of the President of Ukraine on the exclusion of the Armed Forces of Ukraine from the subjects of the anti-terrorist operation (ATO), as well as orders of the Supreme Commander of the Armed Forces of Ukraine to launch a joint operation and powers of the Joint Operational Staff. This provided an opportunity to change the previous format of ATO and the procedure for using the defense forces.

Then, in order to further ensure the implementation of the environmental protection operation in 2018–2020, the state regulated: the powers of the heads of military authorities at all levels; use of weapons and military equipment during the implementation of measures to repel armed aggression against Ukraine; supply of components of the defense forces with material resources during their involvement in the JFO; social protection and rehabilitation measures (readaptation) of participants in the JFO; material stimulation of military activity of the JFO, etc.

This allowed the Allied Forces to maintain full control of the line of contact during 2018–2020, to prevent aggravation of the situation and to minimize the loss of personnel in the area of the operation of the Joint Forces.

Key words: *regulatory framework, legal regulation, national security and defense, anti-terrorist operation, joint forces, joint forces operation, defense forces, repulse of armed aggression, logistical support, medical support, social protection, material stimulation.*